

PFU-SAK NR. 050/14

KLAGER: Advokat Trond Hatland p.v.a. Nordic American Tankers Ltd.
ADRESSE: Postboks 43 Nygårdstangen, 5838 Bergen
TELEFON: 55 30 61 00
PUBLIKASJON: Aftenposten
PUBLISERINGSDATO: 14.12.2013
STOFFOMRÅDE: Næringsliv/kriminalitet
GENRE: Nyhetsartikkel, videoinnslag
SØKERSTIKKORD: Kontroll av opplysninger
REGISTRERT: 26.02.2014
BEHANDLET I SEKR.: 27.02.2014; tilsvaarsrunden innledet
BEHANDLES I PFU: 27.05.2014
FERDIGBEHANDLET: 27.05.2014
BEHANDLINGSTID: 91 dager
KLAGEGRUPPE: Bedrift (advokatklage)
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER: Klager er rederiet Nordic American Tankers Ltd. via advokat. Det omtalte skipet Nordic Fighter drives av driftsselskapet V. Ships Norway AS.

SAMMENDRAG:

Aftenposten hadde lørdag 14. desember 2013 førstesideoppslag med tittelen «Øyenvitne til Aftenposten: - Her skytes det mot småbåter fra norsk tankskip». Henvisningstekst:

«En video viser innleide vakter som fyrer løs utenfor Jemen, ifølge en kilde om bord. Få timer senere ble en fisker drept.»

Forsideteksten var lagt inn i et bilde som viser en person med ryggen til som tilsynelatende skyter mot en båt i bakgrunnen. Båten er markert med en rød ring.

Inne i avisen var reportasjen inngangen til lørdagssidene. På første lørdagensside var det et bilde av et pass eller et identitetskort med arabisk skrift og bilde av en mann. Tekst under bildet:

«Hva skjedde egentlig da det ble skutt fra et norsk tankskip og den jemenittiske fiskeren Mohammed falt død om i båten sin?»

Neste side har tittelen «Najibahs mann kom aldri tilbake fra fisketuren. Han møtte en norsk oljetanker med russiske marinesoldater om bord. - De trodde vi var pirater».

Et bilde viser en kvinne og seks barn foran en leirhytte. Bildetekst:

«Etter at mannen døde, måtte Jajibah og de åtte barna flytte til en leirhytte. Nå lever enken på sultegrensen med Abdullah (10), Maria (6), Happy (5), Riad (4) og Fatima (3). De to eldste sønnene Ali og Mokhtar, er på barnehjem fordi Naijbah ikke lenger kunne forsørge dem.»

Tidlig i artikkelen fortelles det om at Mohammed Ali Quanas (38) er ute og fisker ved øya Zubair i Rødehavet. Det er 3. august 2011. Det er seks mann om bord i båten. Videre, under mellomtittelen **«Nordic Fighter nærmer seg»:**

«I den varme ettermiddagsdisen ser de at det kommer et tankskip fra nord, på størrelse med de største som kan passere Suezkanalen. Tankskipet kommer raskere og nærmere enn de tror. Idet tankskipet passerer båtene, er avstanden 250-300 meter. Kl. 14.33 skyter noen fra skipet mot de tre små båtene. Det kommer ni skudd. – Idet de passerer oss, åpner de ild. De dreper min bror, sier Ibrahim Quanas.

Det 250 meter lange skipet er den norske oljetankeren Nordic Fighter fra Sandefjord på 153.000 dødvekttonn. Nordic American Tankers (NAT), et av verdens største og mest anerkjente tankrederier, eier skipet. Rederiets styreleder heter Herbjørn Hansson og er bosatt i Sandefjord.»

I artikkelen opplyses det at russiske marinesoldater kom om bord samme morgen, og at skipet gikk i konvoi med to andre oljetankere og at konvoien var beskyttet av et russisk krigsskip. Alt på grunn av faren for piratangrep.

«Kl. 5.20 kommer seks russiske marinesoldater om bord på det norske skipet. Mannen som skyter mot båten til Mohammed, er lederen for de russiske marinesoldatene.»

I artikkelen siteres det fra en rapport rederiet sendte Sjøfartsdirektoratet tre dager senere, 6. august. Det framgår av den at det ble avfyrt til sammen ni varselskudd, men at ingen ble skadd. Hendelsen ble loggført som piratangrep.

Aftenposten siterer fiskerne i de tre båtene, som hevder at Mohammed ble drept av et av de siste skuddene. Avisen opplyser at man har samarbeidet med to navngitte jemenittiske journalister. Det opplyses også at Jemens kystvakt mener det er hevet over enhver tvil at fiskeren ble skutt og drept av skuddene fra det norske tankskipet.

Senere i artikkelen, under mellomtittelen **«Video avslører at reglene brytes»:**

«Aftenposten har fått tilgang til en video fra den norske oljetankeren, tatt samme dag, bare to-tre timer før Mohammed blir skutt, ifølge mannskap som var om bord på skipet denne dagen. (...) Videoen viser hvordan sikkerhetsvaktene opptrer, og gir grunn til å stille spørsmål ved prosedyrene om bord. Soldatene skyter mange skudd, og de skyter mot båter som er langt vekk. Videoen viser hvordan en av de russiske marinesoldatene tar ladegrep på sin kalasjnikov, sikter og skyter 11 skudd mot to båter på lang avstand.»

Stillbilde fra videoen:

Det opplyses at denne episoden aldri ble rapportert til norske myndigheter.

Aftenposten har vært i kontakt med rederiet, ved styreleder Herbjørn Hansson. Han opplyser kort at rederiet følger alle internasjonale regler. Han har ingen kommentarer til påstanden om at en fisker ble drept av skudd fra skipet.

Samme artikkel, i en noe kortere versjon, ble publisert på Aftenpostens nettutgave dagen før, **fredag 13. desember 2013**. Her var også den omtalte videoen gjort tilgjengelig.

Aftenposten brakte påfølgende dager ytterligere omtale av hendelsen, og også om regelverk for bevæpning av norske skip for å forsvare dem mot piratvirksomhet.

Mandag 16. desember brakte avisen så følgende nettartikkel:

«- Denne videoen er ikke fra Nordic Fighter

Ifølge opplysninger fra selskapet V. Ships som driver Nordic Fighter, kan ikke videoen Aftenposten publiserte lørdag, være tatt fra broen på det norske skipet.

Videoen som Aftenposten har fått fra et av mannskapene om bord på Nordic Fighter, må være tatt fra et annet skip, ifølge driftsselskapet V. Ships. Aftenposten publiserte i helgen en video et besetningsmedlem sier han har filmet om bord på den norske oljetankeren Nordic Fighter 3. august 2011. Ifølge kilden viste videoen hvordan en russisk soldat skyter mot småbåter. V. Ships, som drifter Nordic Fighter, undersøkte mandag videoen. Selskapet er entydig i sin konklusjon etter å ha studert filmen: Den må være tatt opp fra et annet skip.

Kompass

Selskapet peker på flere forhold som underbygger deres konklusjon:

- Brovingen på Nordic Fighter med last ligger 19-20 meter over vannet, slik at broen vil være like høyt oppe som en åtte etasjers høyblokk. På videoen er det kortere vei ned til vannet.
 - På videoen hvor soldaten skyter, er det en stang på rekkverket som er permanent montert. En slik stang finnes ikke på broen til Nordic Fighter.
 - På videoen skimtes også en gyrorepeater, et kompass. På broen til den norske oljetankeren er dette montert lenger vekk enn på skipet som er på videoen.
 - Mannen som skyter, bruker ikke den blåstripete trøya som ellers er vanlig blant russiske marinesoldater.
- Ifølge selskapet ville profesjonelle offiserer aldri tillate at noen filmer en slik hendelse.

Pirat eller fiskere?

[Aftenposten skrev lørdag](#) om hva som skjedde om bord på Nordic Fighter 3. august 2011.

Ifølge en rapport ble den norske oljetankeren utsatt for et «forsøk på piratangrep», hvor en russisk marineoffiser skyter ni skudd mot tre småbåter. Det ble ikke meldt om at noen ble skadet eller drept.

Men flere øyenvitner i Jemen som Aftenposten har snakket med, sier at de som var om bord i småbåtene var jemenittiske fiskere og ikke somaliske pirater. Åttebarnsfaren Mohammed Ali Quanas (38) ble skutt og drept, ifølge myndighetene i Jemen og hans enke Najibah, som har krevd at saken etterforskes.

Norske myndigheter har kommet til at det ikke er «rimelig grunn» til å etterforske om Mohammed ble drept.

Avviser saken

Rederiet Nordic American Tankers har tidligere avvist at dette er en sak og vist til at selskapet ikke har noe utestående med noen.

Aftenposten ba om kommentarer til videoen forrige torsdag og oversendte den til rederiet fredag formiddag, sammen med artikkelen som ble publisert lørdag. Mandag fikk Aftenposten et møte med ansatte i driftsselskapet V. Ships. Det blir også presisert at V. Ships ikke ønsker å gå inn på hva som skjedde 3. august 2011. Aftenposten fortalte lørdag over seks sider historien om den jemenittiske fiskeren Mohammed Ali Quanas som døde 3. august 2011.

Samme artikkel ble publisert i papirutgaven påfølgende dag.

Onsdag 18. (nett) og torsdag 19. desember (papir) ble så følgende beklagelse brakt:

«Aftenposten beklager video

Fredag 13. desember publiserte Aftenposten en video som viser en person som skyter fra et skip mot småbåter mens en russisk stemme sier «fyr løs». I en seks siders reportasje lørdag og i flere oppfølgingssaker gjennom helgen ble det henvist til videoen.

Etter de opplysningene Aftenposten hadde på det tidspunktet, var filmen tatt opp av et av mannskapene om bord på tankskipet Nordic Fighter. Angivelig ble filmen tatt opp to timer før russiske marinesoldater løsnet ni skudd under det rederiet senere har beskrevet som et piratangrep.

I ettertid har rederiet overfor Aftenposten lagt frem opplysninger som viser at videoen ikke kan stamme fra Nordic Fighter. Aftenposten beklager at vi i flere artikler slo fast at videoen var tatt opp på Nordic Fighter.»

KLAGEN:

Klager er rederiet Nordic American Tankers Ltd (NAT) via advokat. Klagen er omfattende. Den gjelder både publiseringen av videoopptaket avisen senere har beklaget og opplysninger/påstander i den første artikkelen. Klagen gjelder også manglende mulighet for

rederiet til samtidig imøtegåelse. Det anføres at oppslagene er bygget på helt grunnleggende faktiske feil;

Ingen ble drept ved skudd avfyrt fra Nordic Fighter den 3. august 2011. Det ble rutinemessig avfyrt varselsskudd fra eskorterende marinesoldater mot innkommende fartøy som ble stanset. Forholdet ble undersøkt på dagen for hendelsen og rederiets manager om bord avla rapport til norske myndigheter i henhold til gjeldende regelverk. Konklusjonen var klar; ingen ble skadet eller drept ved varselsskuddene.

Ved publisering 2 år og 4 måneder etter hendelsen visste Aftenposten at det ikke forelå faktisk belegg for å påstå drap. Det var heller ikke innledet strafferettslig forfølgning, mot noen. Den sentrale videoen og det såkalte "øyenvitnet", som oppslagene bygget på, var falske.

I klagen anføres følgende brudd på Vær Varsom-plakaten:

«Oppslagene hviler på et helt sviktende grunnlag og er uriktige. Aftenposten har ikke utøvd kildekontroll eller kildekritikk, bl.a. i forhold til bruk av anonyme kilder – som var falske – og ved bruk av såkalte fiksure, i stedet for egne journalister. Dette utgjør brudd på VVP pkt 3.1-3.3.

Aftenposten arbeidet med saken i 2 måneder – i det skjulte – før rederiet ble forelagt det meget alvorlige og omfattende oppslaget, med ett døgns svarfrist. Det såkalte videobeviset ble ikke engang oversendt NAT, før publisering. Fremgangsmåten bærer preg av klassisk overrumpling. Klager fikk ingen reell adgang til samtidig imøtegåelse. Dette utgjør brudd på VVP pkt 4.14.»

I tillegg viser klager til brudd på publiseringsreglene knyttet til saklighet, overskrifter og inngresser og bildebruk. Videre vises det til at avisen ikke har etterkommet klagers krav om beriktigelse av innholdet.

I klagen anføres det at den påklagede reportasjen inneholder faktiske påstander om at den navngitte fiskeren ble drept av skudd fra Nordic Fighter. Følgende sitater er gjengitt i klagen:

"Najibahs mann kom aldri tilbake fra fisketuren. Han møtte en norsk oljetanker med russiske marinesoldater om bord." (ingress, side 22)

"I det tankskipet passerer båtene, er avstanden 250–300 meter. Kl. 14.33 skyter noen fra skipet mot de tre små båtene. Det kommer ni skudd.

- I det de passerer oss, åpner de ild. De dreper min bror, sier Ibrahim." (side 23)

"Mohammeds enke har vanskelig for å forstå at drapet på hennes mann aldri ble etterforsket." (side 26)

"Han ble skutt vilkårlig og med hensikt." (side 26)

"- Skipets norske reder benekter at noen ble drept som følge av skyting fra hans skip?

- Skuddene kom fra den norske oljetankeren."

Fra klagen:

«Utsagnene rommer en faktapåstand om at en jemenittisk fisker ble drept av skudd fra Nordic Fighter 3. august 2011. Aftenposten nøyde seg ikke med å formidle en subjektiv påstand fremsatt av andre; For det *første* vises til at budskapet om at en fisker er drept ved skudd fra skipet er kjernen og selve essensen i oppslaget. For det *annet* har Aftenposten adoptert faktapåstanden ved sine egne konstaterende utsagn i overskrift og ingress (sitater

inntatt ovenfor). Når Aftenposten spør retorisk – over hele forsiden av lørdagsmagasinet – hva som egentlig skjedde "da det ble skutt fra et norsk tankskip og den jemenittiske fiskeren Mohammed falt død om i båten sin", levnes ingen tvil om skuddene fra Nordic Fighter.

De påfølgende uttalelsene fra den jemenittiske kvinnen om drap – endog med "hensikt", dvs overlagt drap – setter ytterligere preg på Aftenpostens utsagn. Også bildeteksten på side 26 er illustrerende:

"Mannskaper om bord på den norske oljetankeren Nordic Fighter filmet da en av de russiske marinesoldatene skjøt 11 ganger mot to småbåter i Rødehavet. [...] Noen timer senere blir Mohammed Ali Qualas drept i en tilsvarende situasjon, ifølge øyenvitner. Ifølge rederiet ble det bare skutt mot pirater uten at noen ble skadet."

Påstanden om drap er fremtredende. Når Aftenposten viser til anonyme "øyenvitner", regnes påstanden som fremsatt av avisen selv. Den *avbildede* skytingen er fanget opp i følgende, reservasjonsløse overskrift på side 26: "Videoen avslører at reglene brytes".

Avisen viser også til at påstand om drap ble gjentatt i senere artikler, blant annet i utsagn fra Odd Petter Magnussen, far til Martine Magnussen. »For leserne er det ingen tvil om at en uskyldig fisker ble drept ved skudd fra skipet. Aftenpostens egne konstatierende utsagn, henvisningen til det anonyme "øyenvitnet" som "forteller sannheten" og vil hjelpe familien til han som er "d drept", og det stadige fokus på "drapet" underbygger dette. Beskyldningen om at fiskeren ble drept av skudd fra skipet står (også) for avisens regning.»

Det anføres også at avisen ikke har grunnlag for må hevde at måten skudd ble avfyrt på innebar lovbrudd. Det hevdes derfor at tittelen «Videoen avslører at reglene brytes» (dato) ikke er korrekt. «At selve videobruken er beklaget fra avisens side retter ikke opp i de innholdsmessige feilene i artiklene.»

«Alvorlige beskyldninger kan som kjent ikke fremsettes ansvarsfritt uten holdbart bevismessig grunnlag. Påstand om drap er den kanskje mest alvorlige beskyldning man kan bli utsatt for, med tilsvarende skjerpet krav til faktisk belegg. Aftenpostens oppslag utgjør et vedvarende og alvorlig problem for rederiet og dets tillitsmenn. Aftenposten har ikke overholdt alminnelige krav til kildekontroll og -kritikk, langt mindre de høynede krav som oppslagene innbød til.»

Når det gjelder klagepunktet om manglende mulighet til samtidig imøtegåelse, anføres det fra klagers side følgende:

«Ved fremsettelse av alvorlige beskyldninger – som her – skal den omtalte gis reell adgang til samtidig imøtegåelse. Etter et kort intervju 3. desember 2013 ble utkastet til deler av den meget omfattende artikkelen forelagt NAT v. (styreleder; sekr. anm.) Hansson i e-post av 12. desember 2013 kl 10:35. Journalisten oppga at deadline var "i morgen kl 12.00".

Aftenposten skal forut ha brukt to måneder på å bygge opp saken, bl.a. gjennom kontakt med relativt utilgjengelige "kilder" i Jemen. NAT hadde selvsagt ingen reell mulighet til å gå saken etter i sømmene med undersøkelser i Jemen, mot russiske marinemyndigheter osv, innenfor den korte frist Aftenposten satte. Det er vanskelig å forstå avisens hastverk, hensett til alvorligheten av oppslaget og til at det var snakk om en gammel sak som ingen hadde fulgt opp de to siste årene. I e-posten av 12. desember ble det for første gang *henvist* til en video som angivelig skulle vise varselsskudd avfyrt av russiske marinesoldater. Spørsmålet er hvorfor selve videoen ble tilbakeholdt. Aftenposten inkluderte heller ikke i artikkelutkastet den meget belastende omtalen av videoen og "øyenvitnet" som ble satt på trykk et døgn senere. (...) Klager fikk ingen reell anledning til samtidig imøtegåelse. Fremgangsmåten bærer det klassiske preg av overrumpling.

Rederiet ble ikke forelagt artikkelutkast til, eller på annen måte gitt anledning til å imøtegå, oppslagene som sto på trykk mellom 14. og 16. desember 2013. Også her har Aftenposten brutt med kravet til samtidig imøtegåelse. »

I klagen er det vist til flere tidligere avgjørelser i PFU klager mener er relevante for sin sak. Klager mener oppsummert at det foreligger brudd på følgende punkter i Vær Varsom-plakaten:

- 3.1 – bruk av anonyme kilder
- 3.2 – kildebruk og kildekritikk
- 3.3 – premissene
- 4.1 – manglende saklighet
- 4.2 – blande opplysninger og kommentarer
- 4.4 – tittelbruk
- 4.5 – forhåndsdom
- 4.10 – bilder i annen sammenheng
- 4.12 – varsomhet med bildebruk
- 4.14 – manglende mulighet til samtidig imøtegåelse

SPØRSMÅL OM SAMTYKKE:

Aftenposten har anført at den navngitte russiske marineoffiseren, som skal være den som avfyrte skuddene på den påklagede videoen, skulle gi sitt samtykke til klagebehandlingen. Sekretariatet har tilskrevet partene slik: «Sekretariatet konstaterer at klagen ikke er på vegne av offiser (navnet) og at det ikke er han klagen gjelder. Klagen gjelder Nordic American Tankers Ltd., og det foreligger, slik sekretariatet ser det, ikke noe behov for å innhente samtykke fra offiser (navnet).»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Etter publiseringen har det vært utstrakt kontakt mellom partene. Dette er beskrevet godt sammenfallende fra begge parter, bortsett fra at Aftenposten har oppfattet at saken var løst i minnelighet, i og med publiseringen av beklagelsen. «Over telefon ble det enighet om at artikkelen med de nye opplysningene samt en beklagelse, ville løse saken.» Dette avvises av klager, som skriver: «Dette er ikke riktig, og er tilbakevist både i korrespondanse og møte mellom partene. Som PFU har statuert ved flere anledninger er oppnådd enighet om en beklagelse heller ikke til hinder for at det forhold beklagelsen spesifikt angår, bringes inn for PFU. I foreliggende tilfelle ligger også andre, sentrale forhold enn publiseringen av videoen til grunn for klagen.»

TILSVARSRUNDEN:

Aftenposten mener det ikke foreligger brudd på god presseskikk. Det anføres at avisen i den omfattende reportasjen 13. desember gjør en feil. «Vi slår fast at en video som viser en russisk offiser skyte mot båter i et lignende tilfelle i samme område, noen timer før hendelsen i vår sak, stammer fra Nordic Fighter. I ettertid viser det seg at videoen ikke kan stamme derfra, men fra et annet skip.»

Avisen mener den omfattende klagen reiser følgende presseetiske kjernesporsmål:

- «Bygger påstandene om at en fisker ble drept med skudd fra Nordic Fighter på «helt grunnleggende faktiske feil», slik klager hevder?
- Har saken, med de opplysningene Aftenposten og andre medier har brakt frem, tilstrekkelig offentlig interesse til å bli omtalt?
- Viste Aftenposten tilstrekkelig kildekritikk da vi publiserte videoen, og gjorde vi tilstrekkelig for å rette opp feilen?»

Aftenposten bruker deretter plass på å informere om at klager både før og etter publisering har vært lite villig til å bidra med opplysninger som kan belyse saken. «Rederiet har konsekvent avslått intervjuforespørsler, tilbud om å skrive sin versjon, konkrete henvendelser om å utdype generelle påstander fra rederiet om at ingen ulovlige forhold foreligger, tilgang til mannskap om bord på båten og kontakt med vaktsselskapet som var engasjert av rederiet.»

Videre viser Aftenposten til at rederiet har bidratt med påstander om konspirasjon og forfalskning fra jemenittiske myndigheter, kystvakt, fiskere, enken etter den døde fiskeren, sykehus, påtalemyndighet og kilden til videoen. Dette er påstander avisen ikke har funnet grunnlag for, og rederiet har avslått alle forespørsler om å underbygge og dokumentere dem.

Det eneste Aftenposten, ifølge avisen selv, har hatt å forholde seg til fra klagers side er rederiets egen rapport til norske myndigheter, der det framgår at skipet ble utsatt for et piratangrep, at det ble avfyrt ni varselsskudd av en navngitt russisk marineoffiser og at ingen ble skadet. «Aftenpostens journalistiske prosjekt i denne saken har vært, og er todelt. For det første har vi ønsket å komme til bunns i hva som egentlig skjedde. Traff en av de ni kulene fiskeren Mohammed Ali Quanas, eller ikke? For det andre ønsket vi å rette søkelys på de uklare ansvarsforhold som hersker rundt bevæpning av skip under norsk flagg. Hvem hadde ansvaret for konsekvensene av skuddene – uavhengig av utfall?»

Det understrekes at Aftenposten aldri har hevdet at rederiet har ansvar for skuddene som ble avfyrt fra Nordic Fighter 3. august 2011. Skipet var under beskyttelse, og skuddene ble avfyrt av den øverste offiseren om bord. (Offiseren er navngitt i artikkelen og Aftenposten har bedt om at det blir innhentet en samtykkeerklæring – se under.)

Angående videoen opplyser Aftenposten at avisen fikk den fra en av mannskapet om bord i Nordic Fighter. Det anføres at det ble stilt en rekke kontrollspørsmål, og at man er kjent med at han var på skipet i august 2011. Videoen ble forelagt rederiet før publisering, men styreleder ønsket ikke å kommentere den. «Først etter publisering la rederiet frem opplysninger som viste at videoen ikke kunne vært tatt opp på Nordic Fighter. Det førte til at Aftenposten straks publiserte en sak om at videoen ikke var fra Nordic Fighter. Deretter beklaget vi publiseringen av videoen, etter dialog og avtale med rederiet.»

Aftenposten vil se innklagingen av videoen i lys av dette, og mener at publiseringen av denne er en sak som er «oppe og avgjort». Det understrekes at det ikke dreier seg om et falsum, men (at den) viser en russisktalende mann med samme t-skjorte som mannskapet om bord på «Severomorsk» bruker, som fyrer skudd mot to småbåter et stykke unna. (...) Vi presiserte at videoen ikke viser hendelsen der det hevdes at fiskeren ble drept: "Noen timer senere blir Mohammed Ali Qualas (skal være Quanas; sekr. anm.) drept i en tilsvarende situasjon".

Det anføres at påstanden om at fiskeren ble drept av et skudd fra den norske oljetankeren er blitt framført i en rekke medier tidligere, både norske og andre, uten at klageren har reist noen klagesak. Avisen mener også det er av stor allmenn interesse å belyse hva som faktisk skjedde 3. august 2011, «og få avklart om en uskyldig jemenittisk fisker ble skutt».

Avisen avviser klagers påstand om sviktende kildegrunnlag. «Vi har en lang rekke åpne og skriftlige kilder, som er kontrollerbare, og vi har gjort rede for den ene anonyme kilden, som er kilde til videoen, men ikke til selve hendelsen.» Aftenposten anfører at klagers kategoriske avvisning av muligheten for at fiskeren ble drept av et skudd fra Nordic Fighter ikke er noe betryggende utgangspunkt for å la saken falle. «Tvert i mot virker det som om rederiet ikke engang har vurdert muligheten for at fiskeren faktisk omkom som følge av sammentreffet.» Det vises til at det kun var russisk personell som undersøkte de tre båtene og som hadde direkte befatning med fiskerne.

Avisen har i et eget notat vist hvilket kildegrunnlag den har hatt. Dette inkluderer 21 identifiserbare kilder som påstår at fiskeren ble drept av skudd fra Nordic Fighter. Avisen mener dette har gitt et godt grunnlag «for å stille spørsmål ved om fiskeren Mohammed Ali Quanas ble drept av et av skuddene fra den russiske marinesoldaten om bord på Nordic Fighter.» Dette inkluderer tittelen, i spørsmåls form, om «Hva skjedde...»

Aftenposten avviser at det påklagede materialet inneholder «en faktapåstand fra Aftenposten om at fiskeren ble drept av skudd fra Nordic Fighter», men at det er godt dokumentert at det ble skutt og at det er dokumentert at en fisker ble drept. Videre vises det til at påstandene fra fiskerne, og andre, kommer i sitatform i artiklene, påstander som er balansert mot at Aftenposten både gjengir fra driftsselskapet om hva som skjedde, samt sitater fra styreleder Herbjørn Hansson.

Angående klagepunktet om manglende reell mulighet for samtidig imøtegåelse fra klageren side, anfører Aftenposten at den var i kontakt med rederiets styreleder 11. dager før publisering, men at styreleder da ga klart uttrykk for at han ikke ønsket å svare på spørsmålene og at han heller ikke ønsket ytterligere spørsmål. «Aftenposten presenterte saken og vinklingen klart og tydelig, og ba om kommentar. Vi tilbød også å møte rederiet og gjøre et intervju. Dette var ikke "overrumpling" rett før deadline, slik klager hevder.» I avisens tilsvare er det gjengitt en e-post der styreleder presiserer hva han vil bli sitert på.

Videre opplyser avisen at den to dager før publisering sendte over et utkast til hele artikkelen samt at det ble tatt telefonisk kontakt. I løpet av dagen var det ytterligere kontakt per e-post. Svaret var fortsatt at klager ikke ønsket å kommentere. Videoen ble oversendt klager dagen før publisering. Aftenposten mener å ha oppfylt alle krav til samtidig imøtegåelse, Vær Varsom-plakatens punkt 4.14.

Aftenposten bruker i sitt tilsvare mye plass på kontakten med klager etter publisering. Som gjengitt over i avsnittet om samtidig imøtegåelse, framgår det at avisen trodde saken var ute av verden i og med publiseringen av beklagelsen av videoen. Det framgår imidlertid av avisens materiale, at klager deretter anførte at «alt er løst hvis dere tar alle artiklene bort fra nettutgaven». Dette var noe avisen ikke kunne etterkomme.

Nordic American Tankers opprettholder klagen. Klagers tilsvare innledes slik: «Tilsvaret (fra Aftenposten; sekr. anm.) preges av at Aftenposten opprettholder sin udokumenterte beskyldning på nett og papir fra 13./14. desember 2013 om at en fisker fra

Jemen ble drept ved skudd fra Nordic Fighter 3. august 2011. Det er ikke fastslått ved straffedom, sivil rettsavgjørelse eller på annen måte at *noen* er drept ved skudd fra NATs skip. Det er heller ingen mulighet for at noen skulle ha blitt drept ved skudd fra skipet uten at NAT den gang fikk vite det. Sakens kjerne er at Aftenposten bygget på kilder som ikke var, eller er, troverdige. Klager opprettholder at avisen har sviktet i sin kildekritikk, kildekontroll og kildebruk. Det er lite troverdig når avisen nå prøver å nedtone betydningen av "øyenvitnet" og skytevideoen. Realiteten er at selve fundamentet for oppslaget bortfalt da øyenvitnet og videoen ble avslørt som uekte. For klager var resultatet et uriktig og sterkt belastende oppslag.»

Klager reagerer på at Aftenposten har frambrakt nye «bevis» inn i klageprosessen, materiale som ikke forelå ved publisering i desember 2013, men konkluderer med at dette nye materialet ikke støtter opp under påstandene i artiklene.

Klager fastslår i tilsvaret følgende:

«Om morgenen den 3. august 2011 fikk Nordic Fighter følge med et russisk marinefartøy som skulle eskortere en konvoi med sivile skip sørover i Rødehavet, i kjent piratfarvann. Også norske krigsskip har utført slik konvoi- og sikringstjeneste i området. Den russiske marinemyndigheten besluttet å sette marinesoldater om bord i Nordic Fighter.

Senere, den 3. august 2011, oppsto det som mannskapet på Nordic Fighter og den russiske eskorten oppfattet som forsøk på piratangrep. Dette kjennetegnes bl.a. ved nærkontakt med lokale fiskefartøy som – uten forutgående avklaring – kommer innenfor skipets sikringssone. I nærværende tilfelle ble det rapportert om *synlige våpen* om bord i de lokale båtene.

I tråd med gjeldende rutiner ble det avfyrt varselsskudd mot innkommende båter. Den russiske soldaten som avfyrt varselsskuddene, klarerte dette med ledelsen på marinefartøyet, Severomorsk.

Det ble først avfyrt en serie med 3 varselsskudd. De lokale båtene unnlot imidlertid å stanse, hvilket er egnet til å styrke mistanken om piratangrep. Det ble deretter avfyrt en ny serie med 6 varselsskudd. Denne gang vek båtene unna og det antatte piratangrepet ble vurdert som avsluttet.

Russiske marinesoldater ble satt på vannet i lettbåter som bordet de lokale fartøyene. Ifølge de russiske soldatene fant en ikke bevis for ulovlig våpenbesittelse eller andre lovbrudd og så seg nødt til å la båtene dra.

Det ble tilbakemeldt at ingen var skadet, hvilket også samsvarte med observasjonene rundt avfyringen av varselsskudd: *"The impact of the warning shots was clearly visible on the surface well ahead of the skiffs".*»

Klager mener de påklagede artiklene «impliserer en beskyldning om falsk forklaring både fra mannskapet om bord på Nordic Fighter og russiske marinemyndigheter, hvis observasjoner og undersøkelser lå til grunn for Rapporten (som rutinemessig ble levert norske myndigheter; sekr. anm.)». Det vises også til at det på publiseringstidspunktet var mer enn to år siden hendelse, uten at det foreligger noen rettslige tiltak fra jemenittiske myndigheter, og at det alene burde fått Aftenposten til å stoppe opp. Heller ikke fra norske myndigheter er det foretatt noe rettslig.

Klager opprettholder anførselen fra klagen om manglende kildegrunnlag for påstanden om at den jemenittiske fiskeren kan ha blitt drept av et skudd fra NATs tankskip Nordic Fighter.

«Gjennomgangen viser at Aftenposten ikke hadde faktisk belegg, og at det i tillegg gjorde seg gjeldende sterke mothensyn. I oppslagene 13./14. desember 2013 er følgende kilder angitt, hvorav kun de to første – ut fra fremstillingen i artiklene – kan oppfattes som angivelige vitner til skyting 3. august 2011: *Onkel Hassan Abdullah Ibrahim Quanas, Bror Mohamed Ibrahim og Ali Abdu Ismail Baddy*. Det er ikke angitt andre primære kilder. Når Aftenposten viser til enken tilfører ikke dette noe, i og med at hun befant seg på land. En "dødsattest" – som til overmål er uleselig – gir ingen svar på forutgående hendelsesforløp eller ansvarsforhold, selv om avisen prøver å gi inntrykk av det motsatte. Hva som ledet til en jemenittisk fiskers død i august 2011 er helt uavklart, og mulighetene mange. Det er ikke etablert – eller hevdet – at skuddene kom fra en rifle av typen Kalashnikov som de russiske soldatene benyttet ifølge Rapporten, eller at kulene matchet dette kaliber. Det foreligger ingen ballistiske rapporter eller annet etterforskningsmateriale som på noen måte kunne sannsynliggjøre at fiskeren døde av skudd fra Nordic Fighter. Det skulle være unødvendig å minne om de krav en stiller til bevis i en eventuell straffesak. Hva jemenittisk kystvakt og politi ifølge Aftenpostens nye "kilder" måtte mene, er udokumentert i og med at det ikke foreligger offisielle dokumenter fra disse. Myndighetenes kildegrunnlag var heller ikke bedre enn muntlige påstander fra enkeltmedlemmer i fiskerens nærmeste familie. Ingen myndighet har hevdet at det foreligger understøttende bevis.»

«Hadde oppslaget handlet om et påstått drap i Norge, ville Aftenposten ha utvist en helt annen forsiktighet. Avisen ville ha unngått identifisering og forhåndsdømming, og ville i stedet forholdt seg til formelle straffeprosessuelle skritt som er helt fraværende her. Dersom en anlegger en norsk målestokk, er det klart at det foreligger brudd på god presseskikk. (...) Satt på spissen: i stedet for konkrete kilder/bevis, og i mangel på eksempelvis en fellende straffedom, er Aftenpostens fremstilling bygget på ukvalifisert synsing og ryktespredning.»

Klager viser videre til at det i Vær Varsom-plakaten heter at man skal unngå forhåndsdømming, men at Aftenposten her har framsatt påstand om drap fra et norsk skip, uten at dette kan dokumenteres. Det anføres at rederiet kan slå fast at så ikke skjedde, mens avisen ikke kan dokumentere det motsatte.

Videre i tilsvaret fastholder klager at Aftenposten ikke ga reell adgang til samtidig imøtegåelse «for de alvorlige beskyldningene som ble framsatt». Det framholdes at det ikke kom noe oppslag etter kontakten 3. desember, «og det var nærliggende å slutt at saken var lagt død». Utkastet til artikkelen ble forelagt klager dagen før publisering, og den feilaktige videoen kom enda senere, 26 minutter før deadline. Det anføres at det ikke var tid for klager til å gjennomføre adekvate undersøkelser hos skip, mannskap, manager, russiske myndigheter, jemenittiske myndigheter, familien til den døde fiskeren, norske myndigheter i løpet av et døgn.

«Realiteten er at Aftenposten jobbet med saken i det skjulte i 2 måneder, for deretter å overrumple NAT med et omfattende oppslag og en urealistisk kort frist. Saken hadde ingen hast. Aftenposten hadde gjort saken til hovedoppslaget både i avisen og i lørdagsmagasinet som formentlig gikk i trykken umiddelbart etter deadline. Aftenposten **bes opplyse** deadline for lørdagsmagasinet.

Klager reagerte **umiddelbart** på artikkelutkastet, i form av en kort, overordnet imøtegåelse, se e-post fra NAT v/Hansson til Aftenposten 12. desember 2013 kl 16:27. Med basis i de meget sparsomme kildeopplysningene i artiklene, og kildenes utilgjengelighet, var rederiet forhindret fra å foreta seg noe mer. Hvorfor rederiet ikke fikk oversendt videoen sammen med artikkelutkastet er heller ikke forklart. Å gi NAT 26 minutter til å ta stilling til videoen er like urimelig som urealistisk.

Klager fastholder at Aftenposten har handlet i strid med Vær Varsom-plakaten punkt 4.1, 4.4, 4.5, 4.10, 4.12 og 4.14.»

Aftenposten innleder sitt siste tilsvaer med å konstatere at «Nordic American Tankers mener at Aftenposten ikke burde skrevet om fiskeren Mohammed Ali Quanas' død, siden det ikke er fastslått ved straffedom at noen ble drept av skudd fra NATs skip. Heldigvis fungerer det ikke slik i et land med en fri og uavhengig presse. Det er hverken rederier eller strafferetten som dikterer hvilke saker mediene kan skrive om.»

Derimot er avisen enig med klager i at sakens kjerne er om kildene som Aftenposten bygget sine artikler på har troverdighet til å fremsette sine påstander. Avisen gjentar at de tre fiskerne, den 32 år gamle enken etter Mohammed Ali Quanas, offiserene i Jemens kystvakt, etterforskningsledelsen, påtalemyndigheten og Regjeringen i Jemen alle fremsetter påstanden om at fiskeren ble skutt og drept av skudd fra "Nordic Fighter".

«Det er åpenbart i samsvar med pressens samfunnsoppgave å bringe videre de alvorlige påstandene fra enken, familien, fiskerne og jemenittiske myndigheter. Som vi har dokumentert, har to forsøk på å få norske myndigheter til å etterforske saken ikke ført frem. Dersom Aftenposten hadde fulgt kravet fra skipsreder Herbjørn Hansson om ikke å trykke påstandene, ville vi ikke ivarettatt vårt samfunnsoppdrag.» Avisen peker også på at klager «har lagt til grunn at alle som taler fiskerens sak er korrupte og kjører et felles løp for å presse penger. Dette er en udokumentert påstand fra rederiets side som vi gjentatte ganger - forgjeves - har bedt om belegg for».

Avisen anfører at det ikke påligger Aftenposten å bevise at fiskeren døde av skudd avfyrt fra "Nordic Fighter", at avisen kun har påpekt at dette er en påstand, som til nå ikke er avklart, men at det foreligger klare holdepunkter som bygger opp under at det er en helt reell mulighet for at fiskeren ble skutt og drept under «sammenstøtet».

Aftenposten har, i forbindelse med tilsvaersrunden, innhentet en rapport fra russiske marinemyndigheter. Der fastslås det at man om bord i den ene fiskebåten fant en død mann med merker etter skuddsår. (Brevet er gjengitt i sin helhet i tilsvaret.)

«Dette brevet har Aftenposten fått etter reportasjene som skal vurderes av PFU ble publisert, og har altså liten betydning for fremstilling av faktum i de innklagede artiklene. Men brevet fra det russiske sjøforsvaret står i sterk kontrast til det Nordic American Tankers fremstiller som konkrete faktiske forhold og som grunnlag for sin konklusjon om at ingen ble skadet av varselskuddene.»

Angående klagepunktet om manglende mulighet eller for kort tid til samtidig imøtegåelse gjentar avisen at det allerede elleve dager før publisering ble bedt om en kommentar fra styreleder og ny kontakt to dager før publisering. «Den omfattende, dokumenterte skriftlige kontakten mellom rederiet v/ Hansson og Aftenposten viser at Nordic American Tankers ikke på noe tidspunkt ga uttrykk for at man trengte mer tid for å imøtegå påstandene i artikkelen og komme med samtidig imøtegåelse.

Rederiet ble stilt spørsmål om forhold som de selv har kontroll på. Dessuten har rederiet og Herbjørn Hansson vært konfrontert med beskyldningene om at en fisker ble drept tidligere, av blant annet NRK, Sveriges Radio og nyhetsbyrået Bloomberg.»

Angående videoen anfører avisen at selv om den ikke viser skyting fra «Nordic Fighter» er

den ikke uekte. «Når det gjelder videofilmen er det også viktig å understreke at selv om den ikke ble tatt opp på "Nordic Fighter", har videoen en verdi fordi den viser et handlemønster vaktmannskaper anvender overfor fremmede fartøyer. Den illustrerer en aggressiv praksis overfor fartøyer som ikke viser spesielle tegn til piratvirksomhet.»

Aftenposten oppsummerer sitt siste tilsvaer slik:

«Klagers hovedanliggende er at Aftenposten har brakt videre det klager mener er udokumenterte beskyldninger om at en fisker ble drept av skudd fra "Nordic Fighter". Det som i denne saken fremstaar som mest udokumentert er rederiets skråsikre påstander om at det er "ingen mulighet for at noen skulle ha blitt drept ved skipet uten at NAT den gang fikk vite det". Derfor fastholder vi at vi er ved kjernen av pressens samfunnsoppdrag når vi i vår dekning søker å komme til bunns i saken.»

